

JÄNNITTEISIÄ UNELMIA: Arktisen kestävät tulevaisuuspolut

On olemassa eri käsityksiä siitä, mitä kestävyys pohjoisessa tarkoittaa. Erilaiset kestävyyttä korostavat tulevaisuuskuvat sisältävät yhteisiä elementtejä, mutta niiden välillä on myös ristiiriitoja. Listaamme tässä toimia, joiden avulla on mahdollista hyödyntää tavoitteiden välisiä yhtäläisyyksiä, ja kysymyksiä, joiden käsittelyllä jännitteitä on mahdollista lieventää ja hallita.

Moni kehityskulku on nyt kietoutunut vaikeasti hallittavaksi kokonaisuudeksi (Kuva 1). Mahdollisuuksien joukossa on kestävyyttä korostavia tulevaisuuskuvia – olemme tunnistanee esimerkiksi ”Kohti vihreyttä” -kehityskulun, joka painottaa EU-tason tavoitteita, ja ”Aluskasvillisuus” -kehityskulun, joka rakentuu paikallistason näkemyksille.

IHMINEN OSANA MUUTTUVAA POHJOISTA

Suurin osa arktisesta alueesta on kulttuurimaisemaa, ei ihmistoiminnan ulkopuolella olevaa erämaata. Luontoperustaiset elinkeinot (esim. poronhoito, kalastus, pienimuotoinen maa- ja metsätalous) ovat yhä tärkeä osa pohjoisia kulttuureja ja tiiviissä vuorovaikutuksessa luonnonympäristön kanssa. Alueen luonnonkirjo tarjoaa ekosysteemipalveluita; myös kulttuurisia. Arktinen alue lämpenee neljä kertaa nopeammin kuin maapallo keskimäärin. Nopea muutos aiheuttaa vaikeuksia kylmiin oloihin ja tiettyyn vuodenaikaisuuteen sopeutuneelle luonnolle ja ihmistoiminnalle. Luonnon monimuotoisuus on murroksessa. Samaan aikaan uusien merireittien avautuminen ja uusilla tavoilla saavutettavat luonnonvarat tarjoavat taloudellisia mahdollisuuksia. Tämä tarkoittaa myös lisää infrastruktuuria alueelle. Elinkeino toiminta kuten matkailu ja energiatuotanto linkittyy vahvasti maankäyttöön. Ilmastonmuutoksen ja eri maankäyttömuotojen yhteisvaikutukset haastavat ympäristön ja elämäntavat. Luontoperustaisten elinkeinoiden toimintaympäristö muuttuu. Toisaalta paikalliset yhteisöt ja alkuperäiskansat eivät ole uhreja, vaan aktiivisia muutoksen tekijöitä. Maankäyttö, yhteisöt, ilmasto ja luonnonkirjo on syytä nähdä yhtenä kokonaisuutena.

SKENAARIOT – MONINAISET TULEVAISUUSPOLUT

Skenaarioiden avulla tarkastellaan kriittisesti erilaisia tulevaisuuden kehityskulkuja. Olemme soveltaneet laajasti käytössä olevia SSP-tarinalinjoja (”Shared Socioeconomic Pathways”): SSP1 (Kestävyys), SSP3 (Kansallinen kilpailu), SSP4 (Epätasa-arvo) ja SSP5 (Kehitys fossiilisella energialla). Jokaisen näistä sisällä on vaihtelua. Olemme tuoneet kestävyyttä painottavaan SSP1-tarinalinjaan pohjoisen maankäytön ja erilaisten hallinnan muotojen elementtejä. Se voi esim. painottaa EU-tason tavoitteita, tai paikallisesti määriteltyjä tarpeita.

KOHTI VIHREYTTÄ

EU-tason politiikkadokumenttien ja arktisten strategioiden tavoitteiden tasapainottelu—vihreän kasvun ja EU-tason ratkaisujen painottaminen, samalla kun paikallisten ja alkuperäiskansojen yhteisöjen tarpeet sisällytetään päätöksentekoon.

EU:n biodiversiteetti- ja ilmastotavoitteiden saavuttaminen; suojelu toteuttaen samalla kestävyys siirtymää. Globaalien yhteiskäyttöisten ympäristöjen sekä globaalimuutosten vaikutuksen alla olevien paikallisten ympäristöjen hallinta.

EU:n omavaraisuuden kasvattaminen mitä tulee materiaaleihin ja energiaan, jotta taloudellinen hyvinvointi vahvistuisi ja ulkopuoliset riippuvuudet vähenisivät.

Vahvat instituutiot, sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja geopoliittisten jännitteiden hallinta—neuvottelu, konfliktien hallinta ja konsensuksen rakentaminen.

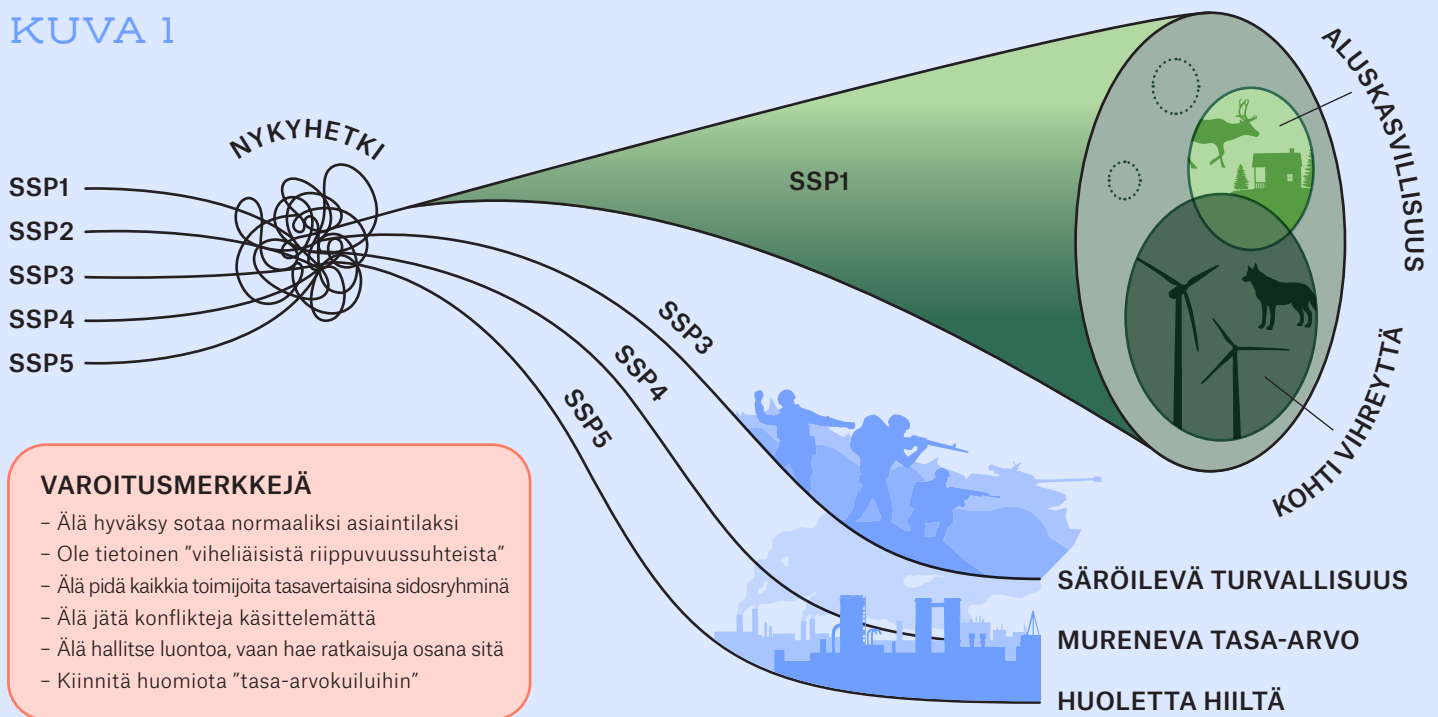
ALUSKASVILLISUUS

Paikallisten yhteisöjen aitojen vaikutusmahdollisuuksien varmistaminen maankäyttöön liittyvässä päätöksenteossa. Reilu kestävyys siirtymä, jossa huomioidaan oikeudenmukaisuus maankäyttöä ajavia taloudellisia kannustimia kehitettäessä, ja painotetaan tähän liittyvässä lainsäädännössä paikallisia tarpeita.

Dialogin ja tiedonvaihdon edistäminen; päätöksentekijöiden ymmärryksen kohentuminen paikallisiin olosuhteisiin liittyen. Paikallisen ja alueellisen hallinnan vahvistaminen; paikallista näkemystä tuovien saaminen poliittisesti johtaviin asemiin; paikallisen omistajuuden ja toimijuuden vaaliminen päätöksenteossa.

Paikallisten elämäntapojen jatkuvuuden varmistaminen ja elinkeinoiden toimintamahdollisuuksien vahvistaminen. Esim. porotaloudelle tämä tarkoittaa laidunmaiden ekologisen tilan kohenemistä ja sopeutuvaa yhteishallintaa, ja tulkintaa luonnonsuojelusta, missä luonto sisältää myös perinteisen paikallisen ihmistoiminnan.

KUVA 1

SYNERGIOITA

- Kokonaisvaltainen maankäytön koordinointi, jotta vältetään haitalliset kumuloituvat vaikutukset paikallisille elinkeinoille ja ympäristölle (mm. energia-tuotannon, metsätalouden, kaivannaisteollisuuden, matkailun ja infrastruktuurin huomiointi).
- Eri maankäyttömuotojen vaikutusten huomiointi maankäytön suunnittelussa ja luonnonvarojen käytön hallinnassa. Eri maankäyttäjien rinnakkaiselon tukeminen.
- Sopeutumiskyvyn rakentaminen ilmastonmuutokseen ja muihin muutospaineesiin. Toimintakyvyn vahvistaminen erilaisissa tulevaisuuksissa, tuemalla oppimista, varautumista ja kohentamalla käytössä olevia resursseja (ml. rahalliset).
- Hallinnan kokonaisvaltaisuus; päätösten teko käsitellen luonnonkirjo, ilmastonmuutos, maankäyttö ja paikalliset yhteisöt ja elinkeinot yhtenä kokonaisuutena. Tähän kuuluu vuorovaikutus eri hallinnon tasojen ja sektoreiden sisällä ja välillä.
- Monikäyttöisten maisemien ja "läpäisevien rajojen" kehittäminen ja hallinta.
- Paikallisten kulttuurien, kielten ja käytännön taitojen jatkuvuuden tukeminen sekä muuttuvissa oloissa pärjäämisessä välttämättömän tietopohjan vahvistus tiedon yhteistuottamisen ja sopeutuvan yhteishallinnan kautta.

JÄNNITTEITÄ

Tarinalinjojen välillä on jännitteitä. Nämä liittyvät esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin:

- Tapahtuuko EU:n vuoteen 2030 ulottuvan biodiversiteettistrategian täytäntöönpano EU-tasolla tehdyillä tiukoilla määräyksillä, vai paikallisen (osallistavan ja joustavan) päätöksenteon perusteella? Miten EU:n ennallistamisasetus näkyy paikallisesti?
- Millainen on päätösten takana oleva näkemys luonnon monimuotoisuudesta (esim. luonto ilman ihmistä, vs. biokulttuurisen monimuotoisuuden ylläpito)?
- Millaisia maankäyttömuotoja edistetään osana kestävyyssiirtymää (esim. tuulivoima, luonnonsuojelu (ml. petokannat), infrastruktuurin kehittäminen)?
- Kuka maksaa ilmastonmuutoksen hillinnän kulut?
- Mihin suuntaan ovat korvaukset ja tuet viemässä pohjoisen kehitystä?

Myös paikallisia tavoitteita korostavan "Aluskasvillisuus" -tarinalinjan sisällä on jännitteitä:

- Ristiriidat ja kiistat paikallisesti hyödylliseksi nähtyjen elinkeinojen välillä (esim. kaivosteollisuus, metsätalous, matkailu, porotalous).
- Kysymykset liittyen maanomistukseen sekä luonnonvarojen käyttöön ja hoitoon.
- Modernien kehityskulkujen ja perinteisten elämäntapojen väliset jännitteet.
- Ihmisryhmien väliset jännitteet (esim. muuttajat vs. pitkä asutushistoria).

QR-koodin takana on lisätietoa tulevaisuustyöstä, porotaloudesta, CHARTER-hankkeesta ja hallinnan muotojen merkityksestä paikallisesti. Tämä työ pohjautuu CHARTER-hankkeessa tehtyihin politiikka-analyysiin sekä tiedon yhteistuotantoon pohjoisen Fennoskandian porotalouden toimijoiden kanssa.

CHARTER on saanut rahoitusta EU:n Horizon 2020 tutkimus-varoista (hankenumero 869471).